

FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
:jowej
22 186
2736
Nr r-ku 82 1090 1506 0000 0000.5002 0244

poprzedni nr k: 506
I 3002 af



Emilia

Chojnice
JOW „Gr. Pom.”
Cysewska Maria
z d. Warsińska
ps. „Bosia”
k: 506/506 Pom.

**SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI**

Cysewska Maria.....
T:R: 506/506 Pom.....
Chojnice POW „Gr. Pom.”.....

I./1. Relacja

I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora

I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora

II. Materiały uzupełniające relację *k. 5 s. 1-5*

III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora

III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r.

III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945)

III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945

III./5. Inne ...

IV. Korespondencja

.....

.....

.....

V. Nazwiskowe karty informacyjne *k. 7*

VI. Fotografie *dwie ikomografii*

II. Materiały uzupełniające relacje: Cysewska, Maria

1. Kulesze Władysław, Maria Cysewska
ps. „Basia”, mpis, kopta k. 4 str. 1-4
2. Biogram Cysewskiej Marii, mpis, oryg. k. 1 str. 5



Maria Cysewska ps. "Basia" ur. 26 sierpnia 1915r. w Czarniżu województwo bydgoskie.

Wybuch II-ej wojny światowej zastał ją mężatką wychowującą dwoje małych dzieci. Mieszkała z mężem i dziećmi u swoich rodziców w Czarniżu. Mąż Marii Emil, po powrocie z kampanii wrześniowej pracował w cegielni. W 1941r. w marcu został przez Arbeitsamt wyznaczony do pracy przymusowej u Niemca Gentscha Paula w Chojnicach, gdzie codziennie dojeżdżał z oddalonego około 25 km Czarniża.

Maria nie miała wygórowanych wymagań. Nielowolnicze wynagrodzenie męża i dorywcza praca Marii u okolicznych gburów zapewniały im minimum egzystencji. Wtedy jeszcze nie myślała, że czeka ją los ciężki, twardy i nieubłagany, że przyjdzie jej dzielić los żołnierza - partyzanta.

12 września 1942 roku aresztowano jej męża za rzekome podburzanie ludności polskiej przeciwko Niemcom i jednocześnie za odmowę przyjęcia niemieckiej Volkstalisty.

Był on początkowo więziony w Chojnicach, gdzie usiłował zbiec ale ucieczka się mu nie powiodła, został ujęty i odtransportowany do gdańskiego więzienia na Karnwali 7. Od tej pory cały ciężar utrzymania siebie i dzieci spadł na Marię.

c.d. str. 3 i 4

Nie była to sprawa prosta. Maria nie pracowała zawodowo, nie miała bowiem przygotowania do pracy zawodowej. Praca u okolicznych gospodarzy musiała jej zapewnić skromną egzystencję.

W początkach grudnia 1942r. mężowi jej udało się zbiec z gdańskiego więzienia. Na ciche pukanie w ciemny zimowy wieczór, otwiera osniezone drzwi i własnym oczom nie wierzy. Emil, jej mąż, nieogolony, brudny w więziennym drewnianym obuwiu nieczłudzko zmęczony.

Rozbiegane nerwowo oczy zdradzają niepokój, niby u tropionego zwierza. Mąż i żona padają sobie w ramiona, zapominając na chwilę o wszystkim co ich otacza. Ochłonawszy z pierwszego wrażenia, mąż relacjonuje Marii sytuację w jakiej się znajduje. Oboje uświadamiają sobie, że w każdej chwili może się tu zjawić policja, poszukując zbiegła, od chwili ucieczki upłynęły bowiem już 2 doby.

Rozważają więc wspólnie nad możliwością ukrycia się. Emil bowiem nie jest zdolny do dalszej podróży, ponieważ od drewnianego więziennego obuwia, wystąpiły pod całymi stopami krwawe pęcherze.

W tej sytuacji postanawiają urządzić w stodołę w słomie tymczasowe schronienie, gdzie mógłby przebywać aż do ozdrowienia zboliałych nóg.

Na Marię spadł dodatkowy kłopot ukrywania męża. Tak trwało do 10 grudnia 1942 roku. Postanowili bowiem, że najbezpieczniej będzie w lesie się ukrywać a jednocześnie w razie ujęcia nie będzie nikomu szkodził. Rodziny polskie bały się ukrywać ludzi ściganych przez Niemców, z tej prostej przyczyny, że w razie wsypy dzielili oni los tego, którego ukrywali.

Odtąd Maria wśród zimowych śnieżnych nocy wносиła do lasu pożywienie mężowi, który dniami i nocą przebywał w zbudowanym przez siebie niewielkim bunkrze w prywatnym lesie Józefa Werechowskiego z Czarnaża. Przez cały czas była ustawicznie nękana przez ciągłe rewizje za zbiegiem.

Z materiałów W. Kuleszy, przesłanych 19.I.47r. do zbiorów E25

Straszono ją obozem koncentracyjnym w przypadku gdy męża nie zdo-
 łają ująć. Nie przyznawała się, że cokolwiek wie o mężu a jedno-
 cześnie była stale przygotowaną na wszystko najgorsze. Pełniła
 funkcję łącznika i wywiadowcy swego męża. Utrzymywała kontakty
 z ludźmi zaufanymi, którzy wspierali ją moralnie i materialnie.

^{Y.M.}
^{VV} Ona to 2 lutego 1943 roku za pośrednictwem Michała Niemczyka i
^{Y.M.}
^{VI} Władysława Sielskiego skontaktowała ^{H. Kulisz} mnie z Emilem. Obaj wówczas
 ukrywaliśmy się nie wiedząc o sobie. Odtąd datuje się geneza od-
 działu partyzanckiego Emila Cysewskiego pod Czarnizem.

Dnia 25 maja 1943 roku w lesnictwie Olszyny w rewirze Nr 157 -
 Maria Cysewska wśród zgrupowania partyzantów składa przysięgę do
 Tajnej Organizacji Wojskowej "Gryf Pomorski" przyjmując pseudonim
 "Basia". Teraz już niejako pod rygiorem wojskowym przyjmuje powie-
 rzone jej przez Oddział obowiązki łączniczki oddziału. Odtąd
 ze zdwojoną energią stara się pogodzić obowiązki matki i łącznicz-
 ki, którą to funkcję wykonuje przy współudziale kilku młodych
 wówczas dziewcząt.

W sierpniu 1944 roku, Maria będąc umieszczona na liście do wywozu
 do obozu, zmuszona była wraz z dziećmi szukać schronienia w lesie
 w partyzanckim bunkrze.

W pełni zaznała rozkoszy partyzanckiego życia, dzieląc dołę i nie-
 dołę współtowarzyszy. Ciągła obawa o dzieci i męża przed dekonspi-
 racją spędzała jej sen z powiek i wycisnęła niejedną gorzką łzę.
 Dziś po latach pozostały wspomnienia i stargane nerwy.

Przed zbliżającym się frontem, dnia 27 października 1944r. Maria
 w trosce o dzieci przed zbliżającą się zimą opuszcza partyzancki
 bunkier i chroni się z dziećmi u swej siostry w Chojnicach i tam
 doczekała wyzwolenia.

Teraz już sądziła, że skończyła się wreszcie długoletnia udręka.

Z utęsknieniem a zarazem z trwogą oczekiwała wiadomości o mężu. Nie miała bowiem w ciągu zimy od niego wiadomości, mimo to podéwiadomie oczekiwała codzien jego powrotu. Powrotu z partyzantki, w której odsłużył 808 dni, ona zaś była łączniczką w jego oddziale przez 314 dni.

Los jednak bywa złośliwy. Maria jeszcze długo wyglądała powrotu męża, wrócił dopiero w grudniu 1947 roku.

Historyk po latach napisał:

/... Emil Cysewski, dziś emerytowany robotnik Państwowego Gospodarstwa Rolnego, członek Związku Bojowników o Wolność i Demokrację, za swą patriotyczną postawę w pierwszych dniach po wojnie nie tylko, że nie spotkał się z uznaniem, ale stał się ofiarą co najmniej tragicznej pomyłki, która w konsekwencji przyniosła jemu dodatkową dwuletnią rozłąkę z rodziną, zmuszając do pobytu poza granicami kraju.../ 1/

K. Lichner „Był talis cras, kiedy las był moim domem”

Okazało się, że zbyt śmiało snuła plany życia po wojnie, w wyzwolonej Ojczyźnie. Jej pasja życia i właściwy optymizm pozwoliły jej przezwyciężyć piętrzące się trudności.

Maria Cysewska od roku 1965 jest członkiem ZBOWiDu a mimo to miała trudności w uzyskaniu zaświadczenia kombatanckiego stwierdzającego jej udział w ruchu oporu.

Nazwisko i imię: CYSEWSKA MARIA

BIOGRAM:

Cysewska Maria z d. Warsińska ur. 26 sierpnia 1915 r. w Czarniżu woj. bydgoskie (dawny powiat Chojnice). W roku 1938 została żoną Emila Cysewskiego. Ukrywała męża po jego ucieczce z więzienia w Gdańsku na przełomie listopada i grudnia 1942 r. 25 maja 1943 r., wraz z całą grupą Cysewskiego, w leśnictwie Olszyny złożyła przysięgę do TOW "Gryf Pomorski". Przyjęła pseudonim "Basia". Podjęła obowiązki łączniczki oddziału. Współpracowała z Zofią i Władysławą Lewińskimi. Kolportowała prasę konspiracyjną. W czerwcu 1944 r., będąc umieszczona na liście do wywozu do obozu, zmuszona była wraz z dziećmi szukać schronienia w lesie w partyzanckim bunkrze w oddziale "Sokoła" (męża). 27 października 1944 r. opuściła bunkier i schroniła się z dziećmi u swej siostry w Chojnicach, gdzie doczekała wyzwolenia. Jej mąż powrócił w grudniu 1947 r. z Uralu.

Od roku 1965 jest członkiem ZBoWiD.

(Relacja Władysława Kuleszy)

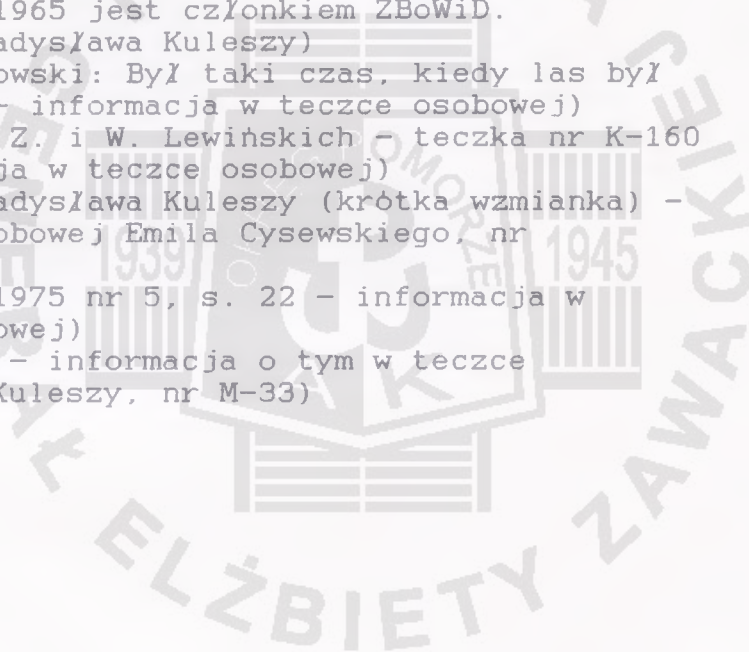
(K. Ciechanowski: Był taki czas, kiedy las był moim domem - informacja w teczce osobowej)

(Wg relacji Z. i W. Lewińskich - teczka nr K-160 - informacja w teczce osobowej)

(Relacja Władysława Kuleszy (krótka wzmianka) - w teczce osobowej Emila Cysewskiego, nr M-346/958)

(Pomerania 1975 nr 5, s. 22 - informacja w teczce osobowej)

(Fotografia - informacja o tym w teczce Władysława Kuleszy, nr M-33)



Nazwisko i imię: CYSEWSKA MARIA

BIOGRAM:

Cysewska Maria z d. Warsińska ur. 26 sierpnia 1915 r. w Czarniżu woj. bydgoskie (dawny powiat Chojnice). W roku 1938 została żoną Emila Cysewskiego. Ukrywała męża po jego ucieczce z więzienia w Gdańsku na przełomie listopada i grudnia 1942 r. 25 maja 1943 r., wraz z całą grupą Cysewskiego, w leśnictwie Olszyny złożyła przysięgę do TOW "Gryf Pomorski". Przyjęła pseudonim "Basia". Podjęła obowiązki łączniczki oddziału. Współpracowała z Zofią i Władysławą Lewińskimi. Kolportowała prasę konspiracyjną. W czerwcu 1944 r., będąc umieszczona na liście do wywozu do obozu, zmuszona była wraz z dziećmi, szukać schronienia w lesie w partyzanckim bunkrze w oddziale "Sokoła" (męża). 27 października 1944 r. opuściła bunkier i schroniła się z dziećmi u swej siostry w Chojnicach, gdzie doczekała wyzwolenia. Jej mąż powrócił w grudniu 1947 r. z Uralu.

Od roku 1965 jest członkiem ZBoWiD.

(Relacja Władysława Kuleszy)

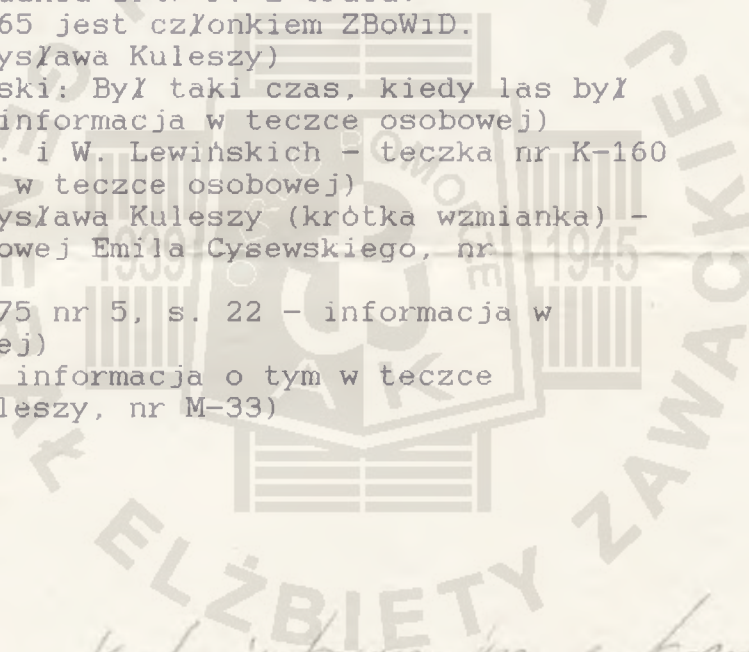
(K. Ciechanowski: Był taki czas, kiedy las był moim domem - informacja w teczce osobowej)

(Wg relacji Z. i W. Lewińskich - teczka nr K-160 - informacja w teczce osobowej)

(Relacja Władysława Kuleszy (krótka wzmianka) - w teczce osobowej Emila Cysewskiego, nr M-346/958)

(Pomerania 1975 nr 5, s. 22 - informacja w teczce osobowej)

(Fotografia - informacja o tym w teczce Władysława Kuleszy, nr M-33)



Karty informacyjne wykorzystane

T:K: 506/506 Pomr.

Chojnice

Cysewska Maria

V. Marty informacyjne

h, 7



506 / Pm 2.

1 3. ¹⁰ ~~Chojnice~~
 Kamy

1.
 4. Cysewska Maria 5.
 6. „Basia” 7. Cysewska
 8. 9 ur. 26. 08. 1915r. Czarniz
 woj. bydgoskie pow. chojnicka
 10 Chojnice, ul. Droga do Chojnek 11
 12. Mater. U. Kuleszy most. 17. I. 91., Pomoranie str. 5 / 75 str. 22
 14. Lyczewska oddz. party
 K 19 295



25.V.43r.

Zapomnij się do TOW Gryf Pom 25.V.43r.
w lesie Olwyny.

Łęczyńska oddechała Emila (jej męża)
od VI.44 do 27.V.44. ukrywała się z dziećmi
w pastyrzanskim bunkrze (w lesie).



in "Bard" Gryf 2
Cyruska Marianna z Czarniza (Chojnice)
(aut. sztuki i m. w. o. i. t. a.)
wzmianka w rel. Lewin'skich 160 Pan
p. "Bard"
(prebowała wraz z milicjami drucii przez
jakiś czas w bunkrze Adde "Soliste")

Chojnice ul. Dwapa do Chojnek 4
była u partyzantce, proste, drucie, kobite
podatki do Ci chodnowski ✓

Pamięć nr 5/25 str 22 ✓
Kolportowała przez Nowspinaeyne
nr. 26. VIII. 1915

12 x 74
o w. e. e. g. e.

K 80



506/Pom

Chojnice
Gryf Pom.

Cypruska Marianna
"Basin"

111

z rel. Zafii i Władysławy deawistkich 160/Pom.

C.M. współpracowała w ramach działaln. Gryf Pom.

z Z. i Wł. Lew.

Przez pewien czas przebywała z dziećmi w bunkrze
adres. "sekreta"

K 80/19295
NW 23085



Łysowska Maria
ps. „Basia”

Chojnice 4
Gryf Pom.

Łączniczka „Gryfa” w powiecie
Chojnickim

W. Kulesza, Mój okupacyjny las,
Pomerania, 2.5/1975, s. 22.

PO-94



Cysewska Maria

5

Prośba o rełację wystano

22. III. 1991

A.S.



Cysewska Mania

chojnice 6

K-506/506Pon

Informacje dotyczące potrzeb udostępniania mieszkańcom
wzrostkom organizacji władzomsi na temat udział kobiet
w zaproweniach pentzancckich.

Zds. Muszkiewia „Udział kobiet...”, str 68, 78

praca magisterska, biblioteka FAPAK

29.VIII.2008 GK

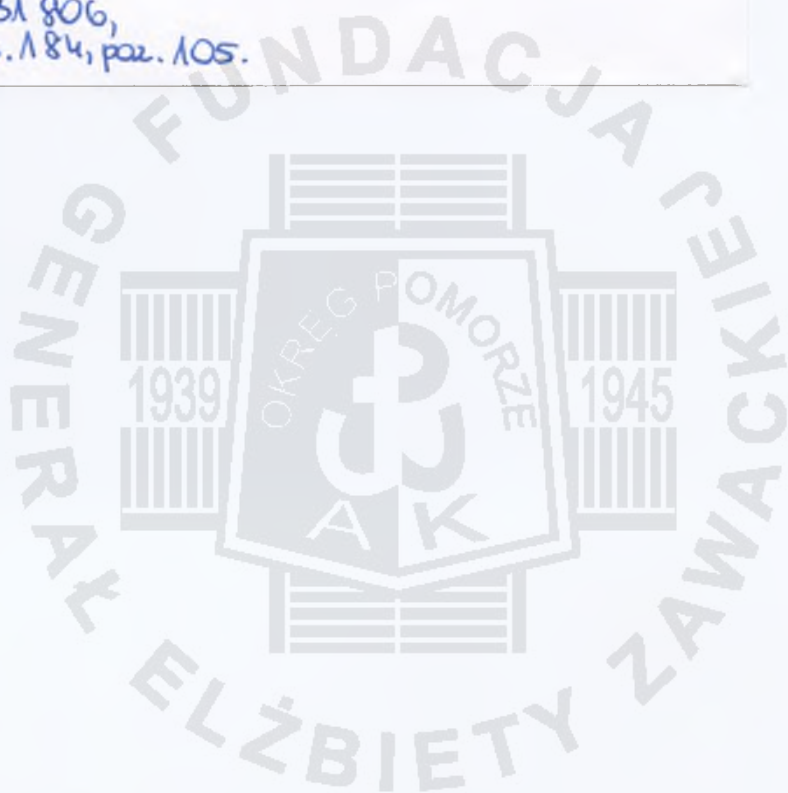


Cysewska Maria
ur. 26. VIII 1915

KW

Chojnice
7

206. Sadowski Józef,
Młki numer 31 806,
H-na 1998, s. 184, roz. 105.



WYDZIAŁ
Zawieszanie
Pom
17-81

506/Pom.

biografia

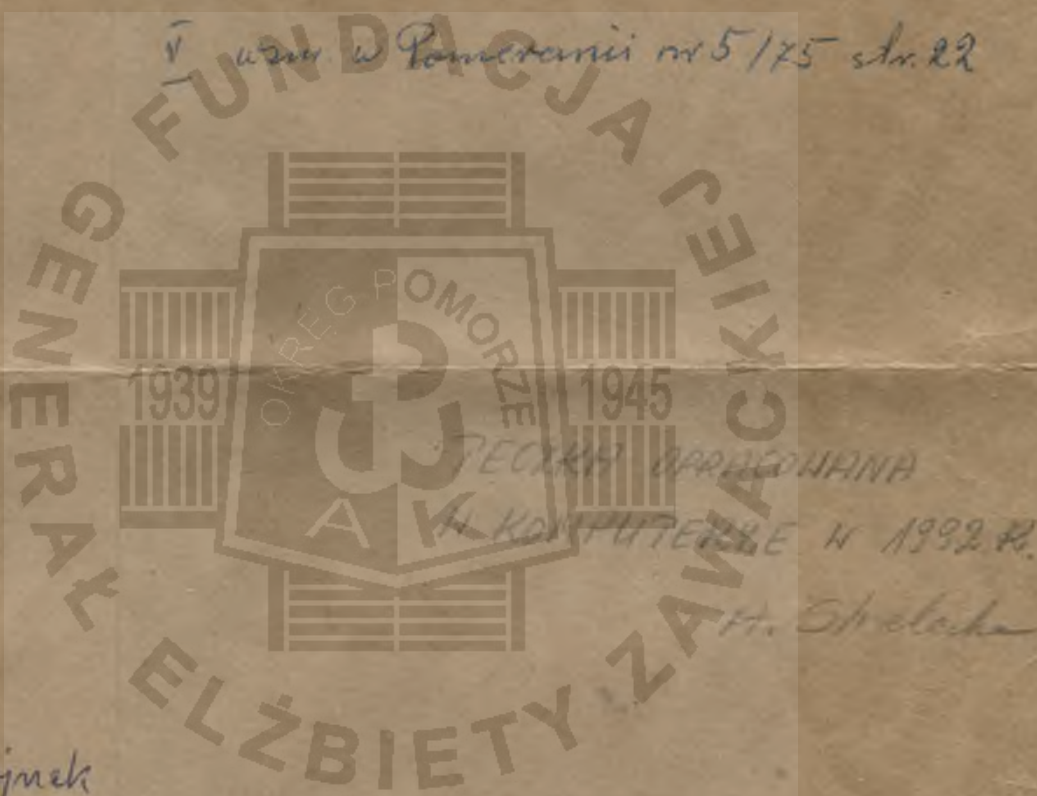
Oprac. J.M. chr. 25. III. 86.

na podst:

II rel. Wł. Skuleszy

III wzm. w rel. N. i K. Lewińskich - rel. 100/Pom.

V wzm. w Pamiętniku nr 5/75 str. 22



ul. Droga do Chojnic

Chojnice

ps. „Basia”

FUNDACJA

Archiwum Pomorskiej Armii Krajowej
ul. Piekary 37 p. 23, tel. 18-321
87-100 TORUŃ

Nazwa względnie stempel Archiwum

rodzko osobowe *Basia*
Cisewska Maria K-506/506 3w.
(nazwa zespołu, zbioru, kolekcji i sygnatura akt.) *Chojnice*

Lp.	Nazwisko i imię korzystającego	Temat pracy (ewent. cel wykorzystania)	Data korzystania
1	Eskenke Eskenke	przebieg dokument. biogramy Emila Cisewskiego	10.05.2000 IV '01
2	Kabonja Montażer	ochrona kobiet w działalności konspiracyjnej w 1.1939-45	04.12.2003
3	Ł. Dybek	Tom relacji	15. XII 2005v
4	Anne Kottun	Andrzej w konspiracji pomorskiej 1939-1945 - p. mapowanie	13.02.2007
5	M. Rutkowska	p.mqr	14.06.2012r.
6			
7			
8			
9			

WYDZIAŁ HISTORII I ETNOLOGII
KATEDRA ETNOLOGII
UL. ŻELAZNA 1
80-203 WARSZAWA
TEL. 22 62 24 11
FAX 22 62 24 12



Cysewska
Mewia